

6. Зелененька І. А., Григорович О. Б. Антитоталітарний дискурс у прозі Юрія Мушкетика (на матеріалі оповідання «Суд»). *Innovation in Science: Modern Challenges* : The 3rd International scientific and practical conference. Munich, Germany, 2020. С. 199–204.

7. Зелененька І. А., Нечипоренко В. В. Образотворчий потенціал порівнянь у романі Володимира Лиса «Століття Якова». *Results of Modern Scientific Research and Development. Research and Development* : Proceedings of I International Scientific and Practical Conference. Madrid, Spain, 2021. С. 429–435.

8. Зелененька І. А., Плоскіна І. В. Художнє порівняння як специфічна форма трансляції історії в романі Василя Шкляра «Чорний ворон». *The World of Science and Innovation* : Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference, 10–12 February 2021. London, United Kingdom 2021. С. 502–511.

9. Історія української літератури : навч.-метод. посіб. для підготовки до державної атестації студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» денної та заочної форми навчання / Авт.-упорядн.: Н. С. Поляруш та ін. Вінниця, 2017. 178 с.

10. Лис В. Століття Якова. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. 240 с.

11. Сіроштан Т., Бережна Т. Стилiстичні параметри синонімії у творах Володимира Лиса. 2020. № 2. С. 128–132.

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОРІВНЯНЬ У РОМАНІ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА «ЧОРНИЙ ВОРОН»

Плоскіна Ірина

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

У кінці ХХ – на початку ХХІ ст., після кризи методологій, що торкнулася і загальноосвітньої школи, у вітчизняній науці про літературу

з'являються дослідження про індивідуальну манеру того чи того автора, про домінанти стилю, хоча це важко сприймати дітям.

У сучасній літературі можна, на погляд багатьох науковців, ідентифікувати форми відображення життя та світосприйняття нашого багатостраждального народу.

Українські письменники керуються тією мотивацією, що все реальне й ірреальне пізнається в порівнянні, тобто здатність мислити навколо явищ у ключі компаративності була, є й залишається актуальною цариною фантазування.

Стиль таких прозаїків, як Володимир Лис, Василь Шкляр, Мирослав Дочинець, Марія Матіос, Андрій Кокотюха, Ірен Роздобудько, Макс Кідрук, Люко Дашвар, Вікторія Гранецька, Валентина Гальянова, не вивчається в сучасній школі предметно, лише сміливо згадується, на основі віртуозності поєднувати зовсім непоєднане [5].

Володимир Лис уміє втілювати глобальні словесні комплекси в стійкі й короткі мовні формули, здійснюючи це на основі більш чи менш локальних чи тотальних, стійких чи приблизних асоціацій, що походять із різних сфер життя. Учням це легше зрозуміти інтуїтивно, зі слів учителя на позакласному занятті, аніж дослідити з твору.

Серед одиниць, що виконують художню та, разом з тим, прагматичну функцію в художньому творі, підкреслено важливе місце посідають порівняння. Саме компаративеми, як їх іноді кваліфікують науковці-філологи, дозволяють авторові деталізувати уявлення про певний об'єкт чи суб'єкт (а також об'єктно-суб'єктні та суб'єктно-об'єктні відношення) у художньому полотні, вигідно демонструє ставлення до зображуваного (до відображеної дійсності) з боку митця.

Важливо, що термін «порівняння» визначили як дієвий засіб-конструктор індивідуального авторського стилю, котрий стосовно історичної прози ґрунтовно дослідила А. П. Віннічук [1, с. 7–8]. І. А. Зелененька дослідила образність компаративних конструкцій у поезії другої половини ХХ – початку ХХІ ст. [3,

с. 78–79] та в героїчній, історичній і психологічній прозі ХХ століття, зокрема, у творчості таких прозаїків, як Володимир Лис і Василь Шкляр.

Отже, є чимало актуальних сучасних досліджень такого продуктивного явища в прозі, як порівняння. Проте проблема функціонування авторського (індивідуального) та народного (відфольклорного) порівняння в тексті художнього твору залишається не вирішеною, оскільки на ілюстративному матеріалі з різних творів можна типізувати механізми творчості, ознаки сучасної образності.

Порівняння є частотними в усіх прозових творах Василя Шкляра. Це стосується, передовсім, оповідань, прози (фікшн), що виходила окремими книгами, де порівняння ще не характеризуються версифікаційним привіллям: «Де твій Остап, Соломіє?» (1979), «Живиця» (1982), «Турецька нічія» (1982), «Стороною дощик іде» (1983), «Борг» (1983), «Крук-птаха нетутешня» (1985), «Високі гори у Ялті» (1988), «Треба спитати у Бога» (2019).

Більш традиційними є компаративні конструкції у творах Василя Шкляра для дітей: «Шовкова нитка» (1976), «Черешня в житі» (1983), «Шовковий дощик» (1984), «Хорошого потрошку» (1987), «Песик Гав, соловейко, джміль і два жолуді» (2016), «Помста Баби Яги» (2017). На особливу увагу в контексті творення глибоких асоціацій, портретів на основі порівнянь заслуговують великі епічні твори майстра, дискурсними є такі романи Василя Шкляра: «Ключ» (1999), «Елементал» («Самотній вовк») (2001, 2018), «Кров кажана» («Нікуб: Кров кажана») (2003, 2010), «Залишенець. Чорний ворон» (2009), «Маруся» (2014), «Чорне сонце» (2015), «Троща» (2017), «Характерник» (2019).

Звісно, яскравий, драматичний історичний матеріал, трагедія визвольних змагань на території так званого Холодного Яру привертає увагу глибиною знання народного життя й народного спротиву, що письменник передав і за допомогою цікавих порівнянь, вишуканих у фольклорі холодноярівців, подибуваних на Черкащині, Сумщині й на Поділлі, авторських, що постали на основі народних.

Уперше історичний роман було надруковано в один і той же рік під різними назвами, себто під двома – харківське видавництво «КСД» оприлюднило роман під назвою «Залишенець» (2009), а культове столичне видавництво «Ярославів вал» випустило в світ книгу під назвою «Чорний ворон» (2009) [5].

В історичному романі «Чорний ворон» читач постійно натрапляє на свіжі, цікаві (стосовно зображення персонажів, перипетій, баталій, любовних та інтимних сцен) порівняння, що дозволили авторові справді неповторно описати своїх, без перебільшення, унікальних героїв, звитяжців і відчайдушів, до того ж, не лише чоловіків, а на контрасті до них – дівчат і жінок-борчинь за свободу України [5].

Також автор продемонстрував на фоні героїчності українців першої третини ХХ століття їхніх абсолютних антагоністів, а не просто ворогів, він влучно описав, навіть вималював за допомогою порівнянь чекістів, більшовиків, червоноармійців, їхній обслуговуючий персонал, місцевих покручів і зрадників, акцентуючи увагу й на їхніх постатях, а не лише на героїчних, що увиразнює рецепцію й дає можливість помітити влучні авторські образи та компаративеми, що їх, по суті, сконструювали.

Саме порівняння дозволили авторові блискуче відтворити настрої населення України першої третини ХХ століття, серед якого не всі, на жаль, прагли незалежної України, не усвідомлюючи колориту краю, культури, мови, навіть праці на землі; усе це демонструють порівняння українські й чужомовні (з російської мовної культури, до прикладу, з лексики чекістів, більшовиків та червоноармійців).

Опис у «Чорному вороні» відбувається, так би мовити, когнітивно, має місце певне випадкове логічне зіставлення на основі якоїсь алогічності чи парадоксальності подій, хоча й часто на певній логічній платформі. Часто ознака може бути не оформленою в образі, але при цьому читач її повністю розуміє, що наближає його до розуміння всього твору, що й потрібно було довести.

Література

1. Віннічук А. П. Розвиток українського історичного роману. *Філологія: зб. наукових праць*. Київ, 2009. С. 296–300.
2. Зелененька І. «Чиї це ілюзії стенають плечима, якого народу...»: Тарас Мельничук і літературний процес 60-90-х років в Україні. Вінниця : «Едельвейс і К», 2008. 152 с.
3. Зелененька І. А., Нечипоренко В. В. Образотворчий потенціал порівнянь у романі Володимира Лиса «Століття Якова». *Results of Modern Scientific Research and Development. Research and Development : Proceedings of I International Scientific and Practical Conference*. Madrid, Spain, 2021. С. 429–435.
4. Зелененька І. А., Плоскіна І. В. Художнє порівняння як специфічна форма трансляції історії в романі Василя Шкляра «Чорний ворон». *The World of Science and Innovation : Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference, 10-12 February 2021*. London, United Kingdom 2021. С. 502–511.
5. Історія української літератури : навч.-метод. посіб. для підготовки до державної атестації студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» денної та заочної форми навчання / Авт.-упорядн.: Н. С. Поляруш та ін. Вінниця, 2017. 178 с.
6. Шкляр В. Чорний ворон: роман. Київ : Ярославів вал, 2010. 384 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ АДРЕСНОЇ ПОЕЗІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Пшемиська Тетяна

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

У шкільній програмі немає акцентуації на різновидах поезії Лесі Українки, лише талановитий практик може вести мову про адресну лірику, про що писали В. А. Жадько [1], В. І. Ткаченко [3], І. А. Зелененька [2], В. М. Назарець [4], [5] та ін. Звертання як фразова форма апеляції (та звернення – як змістове його наповнення) ідентифікують адресата мовлення, а також